

APEC-csúcs: optimizmus bent, pesszimizmus kint

Artner Annamária

Az egymáshoz közeli országok gazdaságát több földrészen formális regionális együttműködési egyezmény (különböző fejlettségű integráció) fogja keretbe. Ilyen például Európában az EU, Ázsiában az ASEAN, Amerikában a NAFTA, CAFTA és Mercosur, Ausztráliában a CER stb. Ugyanakkor fejlődnek a régióközi együttműködési megállapodások is. Ilyen például az EU 25 tagállamát Ázsia 13 országával összekötő ASEM. Ám földrajzi spektrumában egyedülálló a négy földrészt (Amerika, Ázsia, Európa, Ausztrália) képviselő országokat felölelő Ázsiai–Csendes Óceáni Gazdasági Kooperáció (APEC).

Az APEC kormányközi szervezet. 1989-ben alakult 12 ország részvételével és azzal a céllal, hogy kizárólag nem kötelező egyezmények, dialógus és tapasztalatcsere alapján segítse elő az ázsiai–csendes-óceáni térség áru- és tőkeáramlását. A döntéseket konszenzussal hozzák, és végrehajtásuk önkéntes. Az APEC mára 21 tagú. Az alapítók (Ausztrália, Brunei, Kanada, Thaiföld, USA, Szingapúr, Indonézia, Japán, Korea, Malaysia, Új-Zéland, Fülöp-szigetek) mellett 1991 óta tagja Kína, Hongkong és Tajvan, 1993-ban csatlakozott Mexikó és Pápua-Új Guinea, 1994-ben Chile, 1998-ban pedig Vietnám, Oroszország és Peru. A szervezet 2004. november 20–21-én tartotta 16. csúcstalálkozóját a chilei fővárosban. „A mi jövőnk az egység” (*One Community, Our Future*) szlogennel fémjelzett esemény megmutatta, hogy a 21 ország nagyobb világ gazdasági és világpolitikai szerepre törekszik a jövőben.

A kooperáció első tíz évében a tagok összesített exportja 113 százalékkal, működőtőke-exportja 210 százalékkal, GDP-je egyharmaddal nőtt – az ázsiai krízis ellenére. A 21 tagország egyesített lakossá-

ga 2,6 milliárd fő, GDP-je 19.000 milliárd dollár (a világ bruttó társadalmi termékének mintegy 60 százaléka), kereskedelme a világkereskedelem közel felével ér fel. A világ legnagyobb és legdinamikusabb gazdasági növekedést mutató kooperációja folyamatosan halad előre a tagjai közötti áru- és tőkepiaci liberalizáció útján.

Az APEC-fórum az elmúlt években több kereskedelem liberalizációs egyezmény (FTA) katalizátoraként működött közre. Így például a Chile, Új-Zéland és Szingapúr közti (2002), majd a Chile és az USA közötti (2003) FTA első lépéseire is APEC-csúcsokon került sor. Mintegy negyven FTA kötődik a tagországokhoz. Mint a tagállamok 1994-ben, bogori értekezletükön elhatározták, 2010-ig a fejlettek, 2020-ig pedig az összes tagország teljes mértékben megnyitja piacát a többiek számára.

Némi kérdőjelet állít azonban az APEC-liberalizáció elé a tagországok különböző fejlettsége, ami az ausztrál kereskedelmi miniszter szerint azzal fenyeget, hogy az APEC – a kudarcáról elhíresült WTO-fordulóra utaló kifejezéssel – „mini Dohává” válik. Az APEC-et ugyanis a látszólagos egység ellenére számtalan ellentét szabdalja keresztül-kasul. Itt van mindjárt az USA, amely legszívesebben formális szabadkereskedelmi egységgé fejlesztené a fórumot, s ehhez támogatókra talál egyes fejlettebb országok (pl. Szingapúr, Kanada) részéről, miközben szembekerül Japánnal vagy a kevésbé fejlett országok csoportjával. Ugyanakkor hagyományos ellentét feszül a délkelet-ázsiai országok és egykori gyarmatosítójuk, Japán között, míg általában különböznek a liberalizáció sebességére vonatkozó érdekeik a fejlett és fejletlen országoknak, amelyek között ott van a különösen szegény Pápua-Új Guinea is.

De az USA újabban nemcsak liberalizálni, hanem saját érdekei szerint fokozottan ellenőrizni, a terrorizmus elleni harc szolgálatában állítani is szeretné a régiót. Ennek jele, hogy a 2002-es terrortámadás óta az APEC-ben előtérbe került a biztonságpolitika. Az USA javaslatára a Fülöp-szigetek kapta meg az APEC antiterrorista munkacsoportjának elnöki tisztét, és a két ország elnökének megbeszélését követően Bush bejelentette, hogy a Fülöp-szigeteknek ígért húsz helikoptert jövő tavasszal szállítják. A chilei találkozón hosszadalmasan tárgyalták az észak-koreai atomprogramot. Emellett közös légiutas-nyilvántartó rendszer kiépítését határozták el. A fórumon való amerikai megnyilvánulásokból az is kiderült, hogy az USA különös figyelmet kíván szentelni Kínának a jövőben. Ez annál is érdekesebb, minthogy a kínai delegáció rosszallását fejezte ki a biztonságpolitikai dimenzió térnyerése miatt, már csak az ország Tajvannal való feszült viszonya okán is. Az USA világgazdasági szerepével kapcsolatos aggodalmat tükrözi, hogy a kínaiak szerint a szorosabb exportellenőrzést is a terrorizmus elleni harc részének lehet nyilvánítani.

Bár Santiagóban a kormányfők megvitaták a korrupció elleni harc, a strukturális reformok, valamint a magas olajárak kérdését is, és deklarációjukban kitértek az AIDS, a SARS, a madárinfluenza, a TBC elleni harcra is, a csúcson a biztonságpolitika mellett a liberalizáció játszotta a főszerepet.

Az APEC üzleti tanácsának (ABAC) tagjai szerint az APEC-en belüli liberalizáció csak előnyös lehet. Ráadásul nyomást gyakorolna a WTO többi tagjára a Dohában kitűzött célok megvalósítása érdekében. Különösen az USA üzleti körei részéről érzékelhető az Európai Unió és egyes nagy fejlődő országok (Brazília, India) piacának megnyitásban való érdekelttség. A WTO 2001-es Dohában megkezdett, 2003-ban kudarcba fulladt, majd 2004 nyarán ismét feltámasztott fordulójának sikerében való érdekeltségük hangsúlyozásával egyértelművé tették a globalizáció jelenlegi formája iránti elkötelezettségüket. A legutóbbi APEC-csúcs legfontosabb üzenete tehát az, hogy a 21 tagország gazdasági-politikai vezetői az APEC-en mesze túlmutató, az egész világgazdaságra kiterjedő liberalizációban érdekeltek. „A dohai fordulónak elsőbbséget kell élveznie, és mi nem akarjuk, hogy bármi elvonja ettől a figyelmet” –

szögezte le Paul Martin, Kanada miniszterelnöke.

A pápa 1987-es chilei látogatása óta nem tapasztalt biztonsági intézkedések közepe ülésező vezetők szerint a lakosság is profitál az együttműködésből. Az országcsoportban egy évtized alatt 195 millió új munkahely jött létre, ebből 174 millió a szegényebb tagországokban. (Hogy hány munkahely szűnt meg arról nem esett szó.) A 21 ország üzleti és politikai vezetőinek liberalizációpárti elképzeléseit azonban sokan nem osztják. A találkozó kezdetétől több tízezer tüntetett Bush és a neoliberais globalizáció ellen Santiago utcáin. A résztvevők számára vonatkozó becslések 25 és 50 ezer között mozogtak.

Az APEC vezetői chilei deklarációjukban is megerősítették, hogy a kereskedelem és a beruházások liberalizációja által kívánják csökkenteni az országok közötti gazdasági különbségeket. A tüntetők szerint azonban a liberalizáció csak fokozza a különbségeket úgy az egyes országok között, mint azokon belül. Megosztott e vonatkozásban a közgazdasági elit is. Az APEC vezető politikusainak és az üzleti élet vezetőinek optimizmusára árnyékot vet, hogy – mint azt Hernando de Soto, perui fejlődéskutató az üzletemberek tanácskozásán tartott előadásában elmondta – az APEC lakosságának 65%-a (1,7 milliárd ember) nem részesül a globalizáció áldásaiból, legalábbis egyelőre. Ez a pesszimista álláspont azonban jobbra csak az utcákon nyert teret.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők

és letölthetők a www.vki.hu weboldalról